

BESLUT

Datum
2009-03-06

Dnr
1637-09-31

IFRÅGASATT YTTRANDEFRIHETSBROTT (FÖRTAL)

Justitiekanslerns beslut

Justitiekanslern inleder inte förundersökning.

Ärendet

Annika Tiger har anmält att uppgifter i ett antal artiklar som har lagts ut på sajten YakiDa (www.yakida.se) utgör grovt förtal. Uppgifterna innebär enligt Annika Tiger att hon i en rad avseenden utpekats som brottslig. Det rör sig om en rad mycket allvarliga anklagelser såsom att hon gjort sig skyldig till olaga hot, bedrägeri, falsk angivelse, dataintrång etc. Uppgifterna är osanna och ogrundade. Hennes namn, personnummer och bostadsadress samt ett foto av henne har publicerats tillsammans med artiklarna. Uppgifterna har legat kvar under mycket lång tid. Hon har försökt att få stopp på förtalet genom att föra en dialog med den person som står bakom YakiDa. Hon har också vänt sig till Datainspektionen, Justitiekanslern och polisen. Förtalet har trots detta fortgått och förvärrats för varje år.

Annika Tiger har som skäl för allmänt åtal anfört huvudsakligen följande. Det måste finnas en gräns för vad en enskild person ska tvingas utstå. Det kan inte vara rättsenligt att grovt förtal i realiteten blir straffritt i alla de situationer där målsäganden inte har de ekonomiska resurser som krävs för att väcka enskilt åtal. Teknologin har idag lett till att vem som helst med minimala utgifter och ansträngningar kan sprida sitt budskap till en mycket stor krets. Förutsättningarna för att driva målmedvetna och effektiva förtalskampanjer har därmed ökat dramatiskt. Den traditionellt restriktiva inställningen till allmänt åtal kan därför i fall som det aktuella inte upprätthållas. Den enda utvägen som återstår för den drabbade skulle vara att privat vända sig till en advokat och betala höga arvoden för att själv driva den riskfyllda rättsprocessen. Det måste starkt ifrågasättas om en sådan restriktiv hållning till allmänt åtal i förtalsmål kan anses förenlig med det skydd för privatlivet som följer av artikel 8 i Europakonventionen. Staten har en positiv förpliktelse att skydda enskilda mot kränkningar av andra enskilda. Som situationen nu är för Annika Tiger har hon inget skydd mot de övergrepp som hon konstant utsätts för. Hon har inte någon ekonomisk möjlighet att initiera en kostsam och riskfylld talan mot YakiDa. Om Justitiekanslern inte beslutar

om allmänt åtal står hon därmed helt utan skydd mot ett uppenbart och grovt brottsligt angrepp som tilläts pågå år efter år.

Justitiekanslern har tagit del av det material på YakiDa som Annika Tiger har hänvisat till. Justitiekanslern noterar att det på YakiDa bl.a. anges att YakiDa är "Tidningen för dig som vill läsa lite mera annorlunda och positiva artiklar och nyheter", att "Målet är att sprida valfria och positiva nyheter till Sveriges medborgare" och att "Visionen är att etablera YakiDa som ett fullgott alternativ till dagens mediautbud".

Justitiekanslern har från Radio- och TV-verkets register inhämtat att ett utgivningsbevis har meddelats för den aktuella databasen.

Justitiekanslerns bedömning

YakiDa omfattas av grundlagsskydd enligt 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

Förtal varigenom någon utpekar någon annan som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar en uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning ska, om gärningen begås i ett grundlagsskyddat medium, anses som ett yttrandefrihetsbrott (5 kap. 1 § första stycket brottsbalken [BrB] och 5 kap. 1 § YGL jämförd med 7 kap. 4 § 14 tryckfrihetsförordningen). Enligt 5 kap. 1 § andra stycket BrB ska dock inte dömas till ansvar om det var försvarligt att lämna uppgiften och uppgiften var sann eller det fanns skälig grund för den. Om ansvar för grovt förtal är vidare stadgat i 5 kap. 2 § BrB.

Justitiekanslern är ensam åklagare när det gäller yttrandefrihetsbrott.

Justitiekanslern bedömer att de på YakiDa publicerade uppgifterna i de avseenden som Annika Tiger har framhållit i princip kan utgöra förtal. Det finns inte anledning att nu gå in på frågan om det har varit försvarligt att lämna dem.

Enligt 5 kap. 5 § första stycket BrB gäller emellertid att brottet förtal inte får åtalas av någon annan än målsäganden, dvs. den som har blivit utsatt för förtalet (enskilt åtal). Om målsäganden, med ett här inte aktuellt undantag, har angett brottet till åtal får dock detta åtalas av åklagare om åtal av särskilda skäl anses påkallat från allmän synpunkt (allmänt åtal). Av förarbetena till bestämmelsen framgår att allmänt åtal är avsett att förekomma endast i undantagsfall. Detta synsätt har också kommit till tydligt uttryck i Justitiekanslerns praxis. Det är alltså ovanligt att Justitiekanslern väcker allmänt åtal för förtal. I enlighet härmed har Justitiekanslern vid ett antal tillfällen ansett att skäl som motiverar ett ingripande med allmänt åtal i den nu aktuella saken inte har förelegat (se främst ärendena med dnr 3820-04-31 och 6582-06-31). I det senare ärendet hade Annika Tiger särskilt framhållit att det rörde sig om en långvarig publicering.

Justitiekanslerns tidigare ställningstagande i saken ligger alltså i linje med lagstiftarens avsikt och här stadgad praxis. Skäl för att ändra detta ställningstagande kan inte anses föreligga med mindre än att de faktiska omständigheterna väsentligen har ändrats eller den restriktiva tillämpningen av bestämmelsen om allmänt åtal kan antas komma i konflikt med Europakonventionens bestämmelser. Några väsentligen ändrade faktiska förutsättningar föreligger inte. Fråga är därmed om det skydd för den enskildes personliga integritet som följer av artikel 8 i konventionen och som det ytterst åligger staten att säkerställa kan anses upprätthållas på ett tillräckligt effektivt sätt om Annika Tiger i detta fall hänvisas till att väcka enskilt åtal.

Annika Tiger har i denna del framför allt hänvisat till de kostnader som är förknippade med ett enskilt åtal. Avseende kostnaderna gäller emellertid att rättshjälp kan – om än med restriktivitet – beviljas i angelägenheter som rör enskilt åtal eller skadestånd på grund av förtal. Påtagligt negativa konsekvenser för den enskilde och att det rör sig om förtal i ett grundlagsskyddat medium har ansetts tala för en mindre restriktiv tillämpning. (Se Renfors mfl, Rättshjälpslagen, s. 64 f, med där angivna hänvisningar.) Enligt 31 kap. 11 § första stycket rättegångsbalken (RB) gäller vidare i fråga om rättegångskostnader – med de undantag som framgår av andra och tredje styckena – tvistemålsbestämmelserna i 18 kap. RB i tillämpliga delar. Vid framgång har målsäganden därmed som huvudregel rätt till ersättning av den tilltalade fullt ut motsvarande kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande i den mån kostnaden har varit skäligen påkallad för att tillvarata målsägandens rätt. Vid ogillande av ett enskilt åtal gäller enligt samma bestämmelses tredje stycke dessutom den begränsningen att målsäganden endast om det finns särskilda skäl för det ansvarar för statens kostnader för offentlig försvarare.

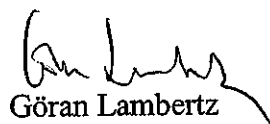
I sammanhanget måste dessutom beaktas att det inte enbart åligger staten att upprätthålla skyddet för den enskildes personliga integritet enligt artikel 8 i Europakonventionen. Staten ansvarar också för att upprätthålla den enskildes rätt till yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen. Skyddet enligt artikel 8 är inte absolut utan kan inskränkas med stöd av lag bl.a. om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till andra personers fri- och rättigheter. Yttrandefriheten enligt artikel 10 är alltså en sådan rättighet. Den aktuella situationen innefattar därmed en avvägning mellan två motstående intressen som båda skyddas av Europakonventionens bestämmelser.

De kostnadsaspekter som Annika Tiger har lyft fram i ärendet kan, med beaktande av möjligheten till rättshjälp och regelverket kring det slutliga ansvaret för rättegångskostnader vid enskilt åtal samt med hänsyn till det motstående intresset av upprätthållandet av skyddet för yttrandefriheten, inte anses innefatta en oproportionerlig inskränkning av hennes rätt till ett effektivt skydd för sin personliga integritet. Justitiekanslerns bedömning är därför att

ställningstagandet, att särskilda skäl för allmänt åtal här saknas, i detta fall inte kommer i konflikt med Europakonventionens bestämmelser.

Förundersökning ska alltså inte inledas.

Det kan tilläggas att Yttrandefrihetskommittén (Ju 2003:04) har i uppdrag att utreda om enskilda personers ställning i förhållande till medieföretag om de utsätts för brott i medierna bör stärkas (direktiv 2008:42).

Göran Lambertz

Karin Wistrand

Exp. till

Annika Tiger genom advokaten Percy Bratt
Advokatbyrån Bratt & Feinsilber AB
Box 24164
104 51 STOCKHOLM